

Mw. Dr. E. Eggink
F.D.E. Niggebrugge

**Gevolgen van schaalvergroting
in het basisonderwijs**

(SCHOOLJAAR 1995/'96)

© **Sociaal en Cultureel Planbureau**
Postbus 37, 2280 AA Rijswijk
april 1996

INHOUD

1 INLEIDING	5
2 RESULTATEN	5
3 SLOTBESCHOUWINGEN	13
NOTEN	14
LITERATUUR	16
BIJLAGE A BASISGEGEVENS PERSONEELSKOSTEN	17
BIJLAGE B TABELLEN ZONDER AFRONDINGEN	18
BIJLAGE C INZET VAN MIDDELEN IN DE SCHOOLJAREN 1991/'92 T/M 1995/'96	22

1 INLEIDING

De doelstelling van deze notitie is inzicht te geven in de gevolgen van de schaalvergrotingsoperatie Toerusting en Bereikbaarheid (T&B) op basis van het scholenbestand van het schooljaar 1995/96. Het gaat hier globaal om gevolgen in termen van kosten, de inzet van personeel, en het scholenaanbod.

In het kader van T&B is er een overeenkomst gesloten met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW). Hierin is vastgelegd dat van 1993 tot 1997 het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) jaarlijks een rapportage over de voortgang van T&B zal verzorgen.¹ Ieder jaar levert OCW gegevens over het actuele schooljaar aan het SCP. Op basis van deze nieuwe gegevens maakt het SCP nieuwe berekeningen over de uiteindelijke gevolgen van T&B in het schooljaar 1995/96. Telkens worden op basis van een prognose van het aantal leerlingen in het schooljaar 1995/96 de relevante grootheden berekend. In de onderhavige rapportage is het leerlingenaantal voor 1995/96 bekend. Daardoor behoeft geen prognose gehanteerd te worden maar kan de toepassing van de T&B-regelingen direct op basis van het actuele schooljaar worden berekend.

Deze rapportage is de vierde uit de reeks *Gevolgen van schaalvergroting in het basisonderwijs* (Blank en Niggebrugge 1993, Blank et al. 1994 en Eggink en Niggebrugge 1995). In de periode die door deze rapportages bestreken wordt, is het proces van schaalvergroting in gang gezet. Door deze realisaties zijn de nog te verwachten T&B-besparingen in de loop der tijd afgenomen.

De berekeningen zijn gemaakt met een simulatiemodel dat door het SCP is ontwikkeld voor de studie *School en schaal* (Blank et al. 1990: 34-36, 97-100). In een latere fase is het simulatiemodel op een aantal punten verbeterd en aangepast. Deze aanpassingen zijn beschreven in *Kosten van kennis* (zie Blank 1993: 153-161) en *Gevolgen van schaalvergroting in het basisonderwijs 1992/93* (Blank en Niggebrugge 1993:5-6). Aan de werking van het model wordt hier verder geen aandacht geschonken. Ook in deze notitie is een aantal wijzigingen aangebracht ten opzichte van de eerdere notities. In overleg met OCW zijn de volgende aanpassingen aangebracht:

- a. aangepast opslagpercentage vervanging adv en ziekte.
- b. wijziging in toewijzing leerlinggewicht 1,25 per 1-8-1994²
- c. methode van berekening van gebouwgebonden materiële instandhouding uit de rapportages 1993/94 en 1994/95 gehanteerd
- d. wijziging van de formatie voor taakrealisatie per 1-8-1995

Evenals in de vorige notities wordt hier bij de berekening van de kosten, de inzet van personeel en het gebruik van lokalen de bijdrage van het personeel in het kader van de aanvullende formatie geheel buiten beschouwing gelaten. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen hoofd- en nevenvestigingen. Bijlage A bevat een overzicht van de gegevens die de basis vormen voor de berekeningen van de personeelskosten, zoals deze zijn gebruikt in de rapportages tot en met de voorliggende. Naast de bovenstaande wijzigingen moet ook met de verschillen in deze basisgegevens rekening worden gehouden bij het vergelijken van de rapportages onderling.

Paragraaf 2 bevat de belangrijkste resultaten van de analyses met het simulatiemodel. Omwille van de overzichtelijkheid zijn de gegevens in de tabellen afgerond, meestal op tientallen. In paragraaf 3 worden enige conclusies gegeven.

Volledigheidshalve zijn de tabellen zonder de afrondingen in bijlage B opgenomen. Tot slot geeft bijlage C een overzicht van de inzet van middelen zoals deze in de afgelopen rapportages zijn berekend.

2 RESULTATEN

De tabellen 1.A en 1.B bevatten een aantal bestandsgegevens over het referentiejaar (1991/92) en het actuele schooljaar (1995/96).

De gegevens over het aantal leerlingen, scholen, opheffingen en nieuwe en verdwenen schoolnummers zijn feitelijke gegevens van het genoemde schooljaar. De gegevens over kosten, personeel en lokalen zijn hieruit afgeleid. Gegeven de vertragingen die in de regelgeving van kracht zijn, gaat het bij deze gegevens om een beschrijving van de situatie in het daaropvolgende schooljaar. Onder de kolom 1991/'92 staan derhalve telkens de gegevens van leerlingen en scholen in het schooljaar 1991/'92 en de gegevens van de inzet van middelen in het schooljaar 1992/'93. Het aantal leerlingen geeft de situatie op 16 januari van het betreffende schooljaar weer.³

Tabel 1.A geeft een overzicht van de leerlingen en scholen in het referentiejaar (1991/'92) en het actuele schooljaar (1995/'96).

Tabel 1.A Leerlingen en scholen in schooljaar 1991/'92 en 1995/'96^{a,b}

	1991/'92	1995/'96
leerlingen (x 1.000)	1.450	1.510
gemiddeld leerling-gewicht	1,19	1,18
scholen	8.390	7.380
opheffingen per 1-1 ^c	70	450
nieuwe schoolnummers per 1-1	0	20
verdwenen schoolnummers per 1-1	0	460
schoolnummers ook in vorig jaar	0	7.360
nieuwe schoolnummers na '91 cumulatief	0	110
verdwenen schoolnummers na '91 cumulatief	0	1.120
schoolnummers ook in '91 aanwezig	0	7.270

^a Getallen in de meeste gevallen afgerond op tientallen.

^b Nieuwe en verdwenen schoolnummers verkregen door vergelijken van bestanden. Dit komt niet overeen met het aantal stichtingen en opheffingen.

^c Opheffingen volgens opgave OCW.

Uit tabel 1.A blijkt dat het aantal leerlingen is toegenomen tussen het schooljaar 1991/'92 en 1995/'96 (+66.000), waarvan 23.000 in het afgelopen schooljaar (niet in tabel). Het gemiddelde leerling-gewicht is in deze periode licht afgenomen. Dit is het gevolg van de aanscherping van de toewijzing van leerling-gewicht 1,25 per 1-10-1994 is en een algemene trend van afname van het aantal leerlingen met gewicht 1,25. Het aantal scholen nam met 1.010 af. Het grootste deel van deze veranderingen is recentelijk tot stand gekomen. Het feitelijke aantal opheffingen in het actuele schooljaar (per 1-1-1996) bedroeg 451, dus bijna 44% van alle opheffingen sinds 1991. Per 1-1-1995 waren er 281 opheffingen, zodat bijna driekwart (72%) van het totaal aantal opheffingen sinds 1991/'92 in de laatste twee jaar hebben plaatsgevonden. Het berekende aantal nieuwe schoolnummers (20), is niet bruikbaar als benadering van het feitelijke aantal stichtingen; het berekende aantal ligt beduidend hoger dan de door OCW opgegeven stichtingen (4).⁴

Tabel 1.B geeft een overzicht van de berekende inzet van middelen in het referentiejaar 1991/'92 en het actuele schooljaar 1995/'96. De bijbehorende kosten zijn voor beide schooljaren berekend op basis van het prijspeil 1995/'96.

Tabel 1.B Inzet van middelen in schooljaar 1991/92 en 1995/96^a

	1991/92	1995/96
loonkosten (x mln. gld)	5.300	5.430
schoolgebonden materiële kosten (x mln. gld)	480	470
gebouwegebonden materiële kosten (x mln. gld) ^b	630	610
stichtingskosten (x mln. gld)	820	810
totale kosten (x mln. gld) ^b	7.230	7.330
personeel (in voltijdbanen)	71.300	73.100
lokalen in gebruik	56.500	58.000
leegstaande gebouwen	210	490
leegstaande lokalen ^c	830	3.010

leerlingen per groep	26	26
leerling-gewicht per groep	30	31

^a Getallen in de meeste gevallen afgerond op tientallen.

^b Gebouwegebonden materiële kosten volgens de methode uit de rapportage 1993/'94

^c Uitsluitend in leegstaande gebouwen.

De totale kosten, bij prijspeil van 1995/'96, zijn toegenomen met ruim 100 miljoen gulden (bijna 1,5%). Dit komt door de toename van de loonkosten. De schoolgebonden materiële kosten zijn ongewijzigd, en de gebouwgebonden materiële kosten en de stichtingskosten zijn zelfs iets gedaald (zie bijlage tabel B.1.B).⁵

De inzet van personeel en het aantal 'lokale in gebruik' kenden een groei van ongeveer 2,5% respectievelijk +1.760 en +1.500). Een duidelijke toename was er in de leegstand van lokalen (ruim 3,5 keer zoveel als in 1991/'92) en gebouwen (een ruime verdubbeling). Hierbij moet worden opgemerkt dat het uitsluitend gaat om lokale in leegstaande gebouwen. Veel lokale zullen vorig schooljaar al leeg hebben gestaan, echter in gebouwen waar nog een of meerdere lokale in gebruik waren. Merk op dat ook hier de grootste veranderingen in het laatste schooljaar zijn opgetreden: ten opzichte van het voorgaande schooljaar (1994/'95) heeft een verdubbeling van het aantal leegstaande lokale plaatsgevonden, en een toename met tweederde in het aantal leegstaande gebouwen. Het aantal leerlingen per groep is licht toegenomen over de afgelopen vier schooljaren (niet te zien in tabel 1.B, zie de bijlage). Hierdoor is ondanks de daling in het gemiddelde leerling-gewicht ook het leerling-gewicht per groep iets toegenomen.

In bijlage C (tabel C.1) wordt een overzicht gegeven van de ontwikkelingen in de inzet van middelen voor de afgelopen schooljaren (1991/'92 tot en met 1995/'96), afkomstig uit de desbetreffende rapportages.

In tabel 2 staan de belangrijkste uitkomsten vermeld van de simulaties voor het schooljaar 1995/'96. In de vorige rapportages werd bij de variant 'ongewijzigd scholenbestand' wordt uitsluitend rekening gehouden met de ontwikkelingen van de leerlingaantallen. In de onderhavige rapportage is het leerlingaantal voor het prognosejaar gelijk aan het huidige leerlingaantal. Om de vergelijkbaarheid met de voorgaande rapportages te handhaven is ook hier uitgegaan van een leerlingaantal per school, en zijn de bijbehorende personeelsformatie en groepen berekend, en lokale in gebouwen toegewezen. Hierdoor kunnen een aantal grootheden afwijken van de overeenkomstige gegevens in tabel 1A en 1B. Het resulterende bestand, het 'ongewijzigde scholenbestand' waarin de groepen opnieuw zijn verdeeld over de ter beschikking staande gebouwen, vormt het uitgangspunt voor de simulatie. In de simulatie 'bij toepassing T&B-opheffingsnormen' wordt rekening gehouden met het nieuwe stelsel van opheffingsnormen en uitzonderingsbepalingen.⁶ Er worden geen schattingen gemaakt van de stichtingskosten. Deze kosten hangen nauw samen met verplichtingen die in het verleden zijn aangegaan. Een doelmatiger gebruik hoeft dan niet op korte termijn te leiden tot besparingen in de sfeer van de huisvesting. Merk op dat de gegevens gebaseerd zijn op de leerlingaantallen voor het schooljaar 1995/'96 en gelden voor het bekostigingsjaar 1996/'97.

Tabel 2 Scholen, leerlingen en inzet van middelen in 1995/96^a

	bij ongewijzigd scholenbestand	bij toepassing T&B- opheffingsnormen	verschillen tussen beide varianten
leerlingen (x 1.000)	1.510	1.510	0
leerling-gewicht	1,19	1,19	0
scholen	7.380	7.120	-260
loonkosten (x mln. gld)	5.430	5.410	-20
schoolgebonden materiële kosten (x mln. gld)	470	470	0
gebouwgebonden materiële kosten (x mln. gld) ^b	660	650	-10

personeel (in voltijdbanen)	73.100	72.800	-310
lokalen in gebruik	58.000	57.800	-240
oppervlakte in gebruik (x 1.000 m ²)	8.960	8.860	-100
leerlingen per groep	26	26	0
leerling-gewicht per groep	31	31	0

^a Getallen in meeste gevallen afgerond op tientallen.

^b Gebouwgebonden materiële kosten volgens de methode uit de rapportage 1993/94.

Zoals vermeld in tabel 1.A bedraagt het aantal leerlingen in het schooljaar 1995/'96 ruim 1,5 miljoen. De groei van het aantal leerlingen is dus iets achter gebleven bij de verwachting: de prognose van het leerlingaantal in 1995/'96 in de vorige rapportage (Eggink en Niggebrugge 1995) was ongeveer 10.000 hoger.

Allereerst wordt opgemerkt dat de gebouwgebonden materiële kosten bij het ongewijzigde scholenbestand ongeveer 660 miljoen gulden zijn terwijl in de huidige situatie een bedrag van 610 miljoen gevonden wordt (tabel 1.B). Dit verschil van 50 miljoen gulden wordt veroorzaakt doordat in het ongewijzigde scholenbestand de groepen en lokalen opnieuw aan gebouwen zijn toegewezen. Bij deze toewijzing wordt geen gebruik gemaakt van overcapaciteit in gebouwen van naburige scholen. Daarnaast speelt ook de al eerder genoemde administratieve achterstand een rol, waardoor het aantal groepen en het aantal lokalen niet met elkaar overeenstemmen.⁷ Als gevolg hiervan valt aantal geheel leegstaande gebouwen in het ongewijzigde scholenbestand lager uit dan in tabel 1.B, en moet via nieuwbouw een aantal extra gebouwen verkregen worden (zie tabel 5). De materiële instandhouding van deze extra gebouwen kost rond de 45 miljoen gulden. Daarnaast weerspiegelt het ongewijzigde scholenbestand de situatie in het volgende schooljaar, waarbij de bestaande gebouwen een jaar ouder zijn en dus meer kosten met zich meebrengen (ongeveer 5 miljoen gulden).

Zoals gezegd worden de besparingen van de T&B-operatie gebaseerd op het ongewijzigde scholenbestand. Het kostenverschil met de huidige situatie blijft hierbij buiten beschouwing. Simulatie van toepassing van de T&B-normen leidt uiteindelijk tot 7.120 scholen. Dat zijn er 260 minder dan in het actuele bestand (schooljaar 1995/'96). Tevens leidt toepassing van de T&B-normen ten opzichte van een ongewijzigd scholenbestand tot een besparing in de inzet van personeel van 310 voltijdbanen.⁸ Op basis van de huidige gemiddelde loonkosten komt dit overeen met een bedrag van 20 miljoen gulden. Het aantal lokalen in gebruik neemt af met 240, het vloeroppervlak hiervan met ongeveer 100.000 m² (1%). Besparingen in de materiële sfeer bedragen 10 miljoen gulden, waarvan een derde wordt gevonden in de schoolgebonden kosten en twee derde in de gebouwgebonden kosten⁹. Door de T&B-operatie blijft het aantal leerlingen per groep onveranderd terwijl het leerling-gewicht per groep licht toeneemt (niet zichtbaar in de tabel).

Tabel 3 bevat een uitsplitsing van het aantal scholen naar denominatie in het prognosejaar 1995/'96.

Tabel 3 Aantal scholen naar denominatie in 1995/'96^a

	bij ongewijzigd scholenbestand	bij toepassing T&B- opheffingsnormen	mutatie (in %)
openbaar	2.490	2.400	-3
protestants-christelijk	1.990	1.900	-5
rooms-katholiek	2.220	2.160	-2
overig bijzonder	690	660	-4
totaal	7.380	7.120	-3

^a Getallen in meeste gevallen afgerond op tientallen.

Uit tabel 3 blijkt dat het aantal op te heffen scholen redelijk gelijkmatig verdeeld is over de denominaties. Het protestants christelijk onderwijs verliest ongeveer 5% van haar scholen. De prognose van het nog op te heffen aantal openbare scholen valt, evenals in de vorige rapportage, wat

lager uit met 3%. Bij het rooms-katholiek onderwijs worden in de simulatie 2% scholen opgeheven, en bij het overig bijzonder onderwijs geldt een teruggang van 4%. Opgemerkt moet worden, dat in vergelijking tot de eerdere rapportages de verschillen in procentuele veranderingen steeds kleiner zijn geworden. Zo was het verwachte opheffingspercentage van openbare respectievelijk overig bijzondere scholen in 1993/'94 nog respectievelijk 14% en 7% (nu 3% en 4%). Ook blijkt in de loop der tijd het aantal bijzondere scholen te zijn toegenomen van 680 in 1992/'93 tot 690 nu.

Tabel 4 geeft een indeling van de scholen naar de verschillende grootteklassen.

Tabel 4 Scholen naar schoolgrootte, 1995/'96^a

	bij ongewijzigd scholenbestand	bij toepassing T&B- opheffingsnormen
0<= leerlingen < 50	310	230
50<= leerlingen < 75	480	400
75<= leerlingen <100	550	510
100<= leerlingen <150	1.170	1.090
150<= leerlingen <200	1.280	1.230
200<= leerlingen <250	1.380	1.350
250<= leerlingen <300	960	980
300<= leerlingen <350	530	560
350<= leerlingen <400	340	350
400<= leerlingen <450	160	180
450<= leerlingen <500	120	130
500<= leerlingen	120	120
totaal scholen	7.380	7.120
totaal leerlingen (x 1.000)	1.510	1.510
gemiddeld aantal leerlingen	210	210
minimum aantal leerlingen	10	20
maximum aantal leerlingen	900	900

^a Getallen in meeste gevallen afgerond op tientallen.

Uit tabel 4 blijkt dat door toepassing van de T&B-normen de gemiddelde schoolgrootte licht toeneemt (van 205 tot 212, zie de niet afgeronde gegevens in de bijlage (tabel B4). Tot aan de grootteklasse van scholen met tussen de 100 en 150 leerlingen neemt het aantal scholen fors af. Ook het aantal scholen tussen 150 en 250 leerlingen neemt af. Het aantal grotere scholen neemt toe bij toepassing van de T&B-normen, zij het minder sterk dan in de vorige rapportage. Over het geheel is het beeld echter hetzelfde als in de vorige rapportage is aangegeven.

Tabel 5 geeft een inzicht in de gevolgen van toepassing van de T&B-opheffingsnormen voor het gebouwenbestand in 1995/'96, uitgaande van de situatie nadat de toewijzing van groepen aan de lokalen opnieuw is berekend.

Tabel 5 Scholen en gebouwen, 1995/96^a

	bij ongewijzigd scholenbestand	bij toepassing T&B- opheffingsnormen
leegstand		
gebouwen	170	270
lokalen in leegstaande gebouwen	970	1.420
lokalen in ingebruikzijnde gebouwen	9.540	9.190
ruimtegebrek		
scholen	1.750	1.870
lokalen	3.390	3.840
vereiste nieuwbouw		
scholen	1.300	1.190
lokalen	2.150	2.010

vereiste nieuwbouw naar omvang		
1 lokaal	870	790
2 lokalen	250	230
3 lokalen	100	90
4 lokalen	40	40
>4 lokalen	50	50

^a Alle getallen zijn afgerond op tientallen.

In het ongewijzigde scholenbestand, zo blijkt uit tabel 5, hebben 1.750 scholen te kampen met ruimtegebrek (3.390 lokalen). In de T&B-variant gaat het om 1.870 scholen (3.830 lokalen). Een deel van dit ruimtegebrek kan worden opgevangen door gebruik te maken van een deel van de leegstaande gebouwen. Het gaat hier zowel om de reeds bestaande leegstand als om de leegstand die bij de toepassing van de T&B-opheffingsnormen door de opheffing van scholen ontstaat. De eis die hierbij wordt gesteld is dat een eventueel te gebruiken leegstaand gebouw binnen een afstand van 1,5 kilometer van het hoofdgebouw ligt. Een deel van de leegstand komt daarom niet in aanmerking. Bij een ongewijzigd scholenbestand zullen nog 170 gebouwen leeg staan (970 lokalen) en 9.540 lokalen in ingebruikzijdende gebouwen. Bij toepassing van de T&B-opheffingsnormen zal een uiteindelijke leegstand van 270 gebouwen ontstaan (1.460 lokalen) en van 9.140 lokalen in ingebruikzijdende gebouwen. Ondanks het in gebruik nemen van de leegstand resteert in de komende jaren nog een behoefte aan ruimte, die door nieuwbouw moet worden gerealiseerd. Het gaat bij een ongewijzigd scholenbestand om 1.30 scholen (2.150 lokalen), bij toepassing van de T&B-opheffingsnormen om 1.190 scholen (2.010 lokalen). In beide varianten bestaat de nieuwbouw voornamelijk uit de toevoeging van één of twee lokalen. Uitbreiding met drie of meer lokalen is in de T&B-variant slechts bij 180 scholen noodzakelijk, tegenover 190 bij ongewijzigd scholenbestand. Ten opzichte van de vorige rapportage, waarbij de prognose van het aantal leerlingen iets hoger lag dan de realisatie, is de situatie verbeterd voor beide varianten ('ongewijzigd scholenbestand' en 'bij toepassing T&B-opheffingsnormen'). Dit geldt zowel voor de leegstand als voor de benodigde nieuwbouw.

Evenals in voorgaande rapportages werd gesignaleerd geeft tabel 5 aan dat een belangrijke consequentie van schaalvergroting is dat de overcapaciteit in huisvesting nogal fors blijft. Besparingen in de sfeer van huisvesting zijn vanwege het vaste-kostenkarakter op korte termijn echter niet te verwachten. Wel duidelijk is dat de leerlingen in de T&B-variant op een meer doelmatiger wijze worden opgevangen, dat wil zeggen dat er een geringere nieuwbouw noodzakelijk is.¹⁰

Tabel 6 geeft inzicht de gevolgen van de T&B-operatie voor de bereikbaarheid. Dit levert een aanwijzing over het extra aantal leerlingen dat in aanmerking komt voor speciaal leerlingenvervoer. Deze tabel laat het geschatte aantal leerlingen zien dat na de opheffing van hun school een school gaat bezoeken die meer dan 4,5 kilometer (over de weg) van hun huidige school verwijderd is. Tevens wordt het geschatte aantal leerlingen, die meer dan 4,5 kilometer (afstand over de weg) van hun school wonen aangegeven.¹¹

Tabel 6 Bereikbaarheid van scholen, 1995/96^a

	na toepassing T&B-opheffingsnormen
aantal leerlingen, waarvoor geldt dat oude en nieuwe school meer dan 4,5 kilometer van elkaar verwijderd zijn	470
toename aantal leerlingen, waarvoor geldt dat de woon-school-afstand groter is dan 4,5 kilometer	1.620

^a Alle getallen zijn afgerond op tientallen.

Volgens tabel 6 moeten 470 leerlingen naar een school, die meer dan 4,5 kilometer van de oude school verwijderd is. Voor 1.620 leerlingen extra wordt de woon-school afstand meer dan 4,5 kilometer. In vergelijking met de vorige rapportage is de toename van het aantal leerlingen dat te

maken krijgen met een slechtere bereikbaarheid bijna gehalveerd. Dit is het gevolg van de opheffingen die in het afgelopen jaar al plaatsgevonden hebben, zodat minder scholen onder de T&B-normen vallen, en opgeheven moeten worden. Het totaal van leerlingen met een woon-school-afstand groter dan 4,5 kilometer zal wel toegenomen zijn.

Het is niet direct aan te geven welke gevolgen dit heeft voor het beroep op regelingen voor speciaal leerlingenvervoer. In *School en schaal* (Blank et al. 1990:59) wordt geschat dat voor de T&B operatie ongeveer de helft van het aantal leerlingen dat verder dan 4 km van school woont, gebruik maakt van het speciaal leerlingenvervoer. Uitgaande van een gemiddeld bedrag van 2.500 gulden per te vervoeren leerling zullen de totale kosten voor het leerlingenvervoer dan met 2 á 4 miljoen gulden toenemen.¹²

Tabel 7 geeft een indruk van de invloed van de uitzonderingsbepalingen op het proces van schaalvergroting. Het is echter niet eenduidig vast te stellen op grond van welke uitzonderingsbepaling een school als hoofd- of nevenvestiging kan blijven voortbestaan. Een globale indicatie kan worden verkregen door voor iedere school onder de gemeentelijke opheffingsnorm vóór en na de opheffingen na te gaan aan welke van de criteria zij voldoet.

Tabel 7 Toepassing van uitzonderingsbepalingen, 1995/'96^a

	bij ongewijzigd scholenbestand	na toepassing T&B- opheffingsnormen
scholen onder gemeentelijke norm	890	600
scholen, die mogen blijven voortbestaan op grond van		
gemiddelde schoolgrootte	410	430
laatste school richting 5 kilometer hemelsbreed	100	100
laatste school richting 3 kilometer hemelsbreed	150	160
laatste school binnen kern 2 kilometer hemelsbreed	90	90

^a Alle getallen zijn afgerond op tientallen.

Op basis van een ongewijzigd scholenbestand blijken in het schooljaar 1995/'96 890 scholen niet aan de gemeentelijke opheffingsnormen te voldoen. Het is direct duidelijk dat een deel hiervan niet wordt opgeheven, omdat voldaan wordt aan minstens één van de uitzonderingsbepalingen. Zo blijken 410 'bedreigde' scholen direct te voldoen aan de gemiddelde schoolgroottenorm. 100 scholen zijn de laatste van een richting in een straal van 5 kilometer met minstens 23 leerlingen; 150 scholen zijn de laatste van een richting binnen 3 kilometer met minstens 50 leerlingen. Tot slot kunnen 90 scholen blijven bestaan doordat zij de laatste zijn binnen 2 kilometer (met minstens 23 leerlingen). Nota bene, in genoemde aantallen kan overlap voorkomen; een school kan aan meer dan één uitzonderingsbepaling voldoen. Twee effecten beïnvloeden de beslissing of een school tijdens het simulatieproces al dan niet wordt opgeheven. Ten eerste kunnen in eerste instantie 'bedreigde' scholen alsnog aan de gemeentelijke opheffingsnorm gaan voldoen door de instroom van leerlingen van opgeheven scholen. Dit blijkt voor 37 scholen het geval te zijn.¹³ Ten tweede neemt de gemiddelde schoolgrootte per gezag toe door het opheffen van scholen, waardoor in de loop van het proces in toenemende mate een beroep gedaan kan worden op deze bepaling.

Na het proces van schaalvergroting voldoen nog altijd 600 scholen niet aan de gemeentelijke opheffingsnormen. Ook hier is de belangrijkste uitzonderingsbepaling de gemiddelde schoolgroottenorm (430 scholen).

Tabel 8 geeft de marges weer ten opzichte van de gemeentelijke opheffingsnormen. De marge wordt hier gedefinieerd als het verschil tussen het aantal leerlingen van een school en de gemeentelijke opheffingsnorm (=leerlingoverschot).

Tabel 8 Leerlingoverschot ten opzichte van gemeentelijke opheffingsnorm, 1995/96^a

leerlingoverschot	bij ongewijzigd scholenbestand	bij toepassing T&B-opheffingsnormen
leerlingoverschot < 0	890	600
0% <= leerlingoverschot < 10%	320	300
10% <= leerlingoverschot < 20%	380	360
20% <= leerlingoverschot < 30%	410	400
30% <= leerlingoverschot < 40%	440	420
40% <= leerlingoverschot < 50%	370	370
50% <= leerlingoverschot < 60%	400	390
60% <= leerlingoverschot	4.170	4.290
totaal scholen	7.380	7.120

^a Alle getallen zijn afgerond op tientallen.

Uit tabel 8 blijkt nogmaals dat het aantal scholen onder de gemeentelijke opheffingsnorm bij invoering van T&B 600 bedraagt. Deze kunnen allen, zo bleek uit tabel 7, voortbestaan op grond van de uitzonderingsbepalingen. Het aantal scholen, dat qua leerlingaantal dicht tegen de gemeentelijke opheffingsnorm aanzit, is beperkt: 300 scholen hebben een leerlingoverschot van tussen de 0% en 10%. De meeste scholen bevinden zich ruimschoots boven de gemeentelijke opheffingsnorm. Maar liefst 4.290 scholen - dus meer dan de helft van de scholen - hebben een leerlingoverschot van meer dan 60%. Ten opzichte van de vorige rapportage is dit beeld onveranderd.

Tabel 9 geeft de uitkomsten weer van een simulatie, waarbij de opgeheven scholen niet door de opheffingsnormen worden bepaald, maar door de feitelijke opheffingen. Gegeven de feitelijke opgeheven scholen in het schooljaar 1994/'95 worden de leerlingen volgens de bekende methode herverdeeld over de andere scholen en worden de kosten en dergelijke berekend voor het actuele schooljaar 1995/'96.

Tabel 9 Scholen en (gesimuleerde) kosten in actuele schooljaar (1995/'96) op basis van feitelijke opheffingen in voorafgaande schooljaar (1994/'95)^{a,b}

	bij ongewijzigd scholenbestand	na simulatie feitelijke opheffingen	verschillen tussen beide varianten
leerlingen (x 1.000)	1.490	1.490	0
scholen	7.820	7.370	-450
loonkosten (x mln. gld)	5.400	5.380	-30
schoolgebonden materiële kosten (x mln. gld)	480	470	-10
gebouwgebonden materiële kosten (x mln. geld) ^c	660	650	-10
personeel (in voltijdbanen)	72.700	72.400	-350

^a Alle getallen afgerond op tientallen.

^b De feitelijke opheffingen volgens opgave van OCW.

^c Gebouwgebonden materiële kosten volgens de methode uit de rapportage 1993/'94

Er zijn in het schooljaar 1994/'95 (volgens opgave van OCW) 450 scholen opgeheven. Als gevolg hiervan dalen de loonkosten met 30 miljoen gulden. De materiële kosten dalen met 20 miljoen gulden door daling van de gebouwgebonden en de schoolgebonden kosten. Deze opheffingen hebben per school een iets kleiner effect op de kosten dan de 260 feitelijke opheffingen in het schooljaar 1993/'94. Het totaal van de besparingen is natuurlijk groter.

3 SLOTBESCHOUWINGEN

In deze notitie werden in het kort de belangrijkste gevolgen weergegeven van de schaalvergrotingsoperatie Toerusting en Bereikbaarheid. De berekeningen zijn gemaakt op basis van de leerlingaantallen in het schooljaar 1995/'96. Dit is het jaar, waarin de gehele operatie moet zijn voltooid. Naast een weergave van de huidige situatie wordt de situatie dat alle scholen daadwerkelijk aan de T&B-normen voldoen gesimuleerd.

Ten opzichte van het schooljaar 1991/'92 is het aantal scholen in 1995/'96 afgenomen met 1.010 scholen. Hiermee lijkt het proces van schaalvergroting in een stroomversnelling te zijn geraakt. Volgens de berekeningen voldoet nog slechts 3,5% van de scholen niet aan de T&B-opheffingsnormen, in tegenstelling tot 8% in het vorige schooljaar. Door de gerealiseerde schaalvergroting zijn de nog te verwachten T&B-besparingen in de loop der tijd natuurlijk afgenomen. Het aantal leerlingen en daarmee de inzet van personeel groeide in deze periode in beperkte mate.

Door de invoering van de T&B-opheffingsnormen zijn er ten opzichte van het ongewijzigde scholenbestand 310 voltijdbanen minder nodig. Dit betekent bij de huidige loonkosten per voltijd baan een besparing van 20 miljoen gulden. In de sfeer van materiaal ontstaat nog eens een besparing van 10 miljoen gulden. Deze besparingen ontstaan door de opheffing van 260 scholen. Hierbij dient in gedachte te worden gehouden dat in de berekeningen geen rekening kon worden gehouden met de gevolgen van het beroep dat wordt gedaan op de splitsingsmogelijkheid en het creëren van samenwerkingsverbanden. Daarnaast wordt er in het simulatiemodel vanuit gegaan dat de leerlingen van opgeheven scholen over andere scholen worden verspreid. De besparingen kunnen daarom nog wel lager zijn. De besparingen veranderen eveneens als een ander referentiepunt dan het ongewijzigd scholenbestand wordt gehanteerd. Het ministerie van OCW gaat bij een ongewijzigd stelsel van opheffingsnormen uit van een dalend aantal scholen. Hierdoor zullen de resulterende besparingen lager uitvallen.

Samengevat levert de simulatie van de T&B-operatie de volgende resultaten:

afname aantal scholen:	260
afname personeel:	310
afname loonkosten:	20 miljoen gulden
afname overige kosten:	10 miljoen gulden

NOTEN

- ¹ Zie: U-SCP-92.0478.1 en CFI/F/PO-92100575.
- ² Vanaf 1-8-1994 geschiedt de registratie alleen volgens de nieuwe indeling in achterstandscategorieën. Hierdoor is een directe vergelijking alleen met de rapportage uit 1995 mogelijk. Merk op dat alleen de nieuwe instroom van leerlingen volgens de nieuwe indeling wordt geregistreerd.
- ³ Vanaf schooljaar 1991/'92 zijn de januaritellingen vervangen door oktobertellingen. Bij de bekostiging en bij de toepassing van de opheffingsnormen wordt (fictief) uitgegaan van de januaritellingen. De oktobertellingen zijn daartoe opgehoogd met 3%. Deze 3% betekent in termen van de inzet van personeel een groei van 2,7%, in termen van totale kosten een groei van 2,4%.
- ⁴ De vergelijking van bestanden levert 460 opheffingen, in plaats van de door OCW opgegeven 451. Dit verschil kan veroorzaakt zijn doordat scholen die door fusie ontstaan een nieuw schoolnummer hebben gekregen. In dat geval is het aantal nieuwe nummers groter dan het feitelijke aantal stichtingen en het aantal verdwenen schoolnummers kleiner dan het feitelijke aantal opheffingen. Door soortgelijke administratieve problemen komen ook in de cumulatieve gegevens enige inconsistenties voor, met name bij vergelijking met de vorige rapportages (Blank en Niggebrugge (1993), Blank et al. (1994) en Eggink en Niggebrugge (1995)).
- ⁵ De prijzen voor de gebouwgebonden materiële kosten voor het actuele schooljaar (1995/'96) worden gebaseerd op de kosten voor het kalenderjaar 1995. De leeftijd van de gebouwen, die hierbij een rol speelt wordt bepaald op het tijdstip dat het schooljaar begint. Dit laatste geldt ook voor de kosten in het referentiejaar 1991/'92.
- ⁶ Geen rekening wordt gehouden met de uitzonderingen die kunnen ontstaan door de mogelijkheid van splitsing van gemeenten en het aangaan van samenwerkingsverbanden tussen schoolbesturen.
- ⁷ Een aanwijzing in deze richting is het feit dat het aantal groepen dat in de OCW-bestand is opgegeven in een aantal gevallen groter is dan het aantal lokalen dat voor die school wordt aangegeven. Daarnaast doet de ophogingsfactor van 3% ter verkrijging van een januaritelling van leerlingen een extra aanslag op de beschikbare ruimte.
- ⁸ Deze besparingen dienen te worden onderscheiden van de zogenoemde T&B-opbrengsten. Voor berekening van deze opbrengsten wordt eerst door het ministerie van O&W een referentiep pad voor de komende jaren aangegeven. Dit referentiep ad geeft de ontwikkeling van het aantal scholen weer bij het niet invoeren van T&B. Dit referentiep ad geeft voor de komende jaren een daling te zien van het aantal scholen. De T&B opbrengst is dan per definitie lager dan de besparingen die hier worden berekend.
- ⁹ De leeftijd van de gebouwen wordt bepaald op 1 augustus 1996 zodat de kosten voor het volgende schooljaar (1996/'97) resulteren. Dit levert een beeld van de situatie (en kosten) voor het eerste jaar waarin aan de T&B-normen moet zijn voldaan.
- ¹⁰ Een globale berekening leert dat in de sfeer van de stichtingskosten een besparing optreedt van ongeveer 6 miljoen gulden.
- ¹¹ In de regelingen voor leerlingenvervoer wordt meestal een afstand van 4 kilometer gehanteerd om in aanmerking te komen voor leerlingenvervoer. Om praktische redenen wordt hier 4,5 kilometer gehanteerd. In T&B wordt bij de uitzonderingsbepalingen onder meer het afstandscriterium van 3 kilometer hemelsbreed gehanteerd. Dit komt bij een bochtenfactor van 1,5 overeen met een afstand van 4,5 kilometer over de weg.
- ¹² Op basis van een berekening van Vermeulen et al. (1994:60) bedroegen de gemiddelde kosten per leerling in 1992 ongeveer 2.500 gulden. De berekening van Van Ojen et al. (1990:70) leverde een bedrag van 2.100 voor 1989. Deze gemiddelde kosten zijn aangehouden in de vorige rapportages. In de huidige rapportage zouden de extra kosten

¹³ voor het leerlingenvervoer daarmee iets lager uitvallen (1 á 3 miljoen gulden).
Immers: in eerste instantie zijn er 891 bedreigde scholen (tabel B7). Hiervan worden er 257 daadwerkelijk opgeheven (tabel B2). Er resteren dan nog 634 scholen. Hiervan voldoen 597 scholen aan één of andere uitzonderingsbepaling (tabel B7). De overige 37 scholen voldoen door de instroom van leerlingen van opgeheven scholen blijkbaar wel aan de opheffingsnorm.

LITERATUUR

Blank (1993)

Blank, J.L.T. Kosten van kennis: een empirisch onderzoek naar de produktiestructuur van het basisonderwijs in Nederland. Rijswijk/Den Haag: SCP/VUGA, 1993 (Sociale en culturele studies 17).

Blank et al. (1990)

Blank, J.L.T., S. Boef-van der Meulen, H.M. Bronneman-Helmers, L.J. Herweijer, B. Kuhry en R.A.H. Schreurs. School en schaal. Rijswijk/Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/VUGA, 1990 (Cahier 81).

Blank en Niggebrugge (1993)

Blank, J.L.T., en F.D.E. Niggebrugge. Gevolgen van schaalvergroting in het basisonderwijs (schooljaar 1992/'93). Rijswijk: Sociaal en Cultureel Planbureau, 1993.

Blank et al. (1994)

Blank, J.L.T., E. Eggink en F.D.E. Niggebrugge. Gevolgen van schaalvergroting in het basisonderwijs (schooljaar 1993/'94). Rijswijk: Sociaal en Cultureel Planbureau, 1994.

Eggink en Niggebrugge (1995)

E. Eggink en F.D.E. Niggebrugge. Gevolgen van schaalvergroting in het basisonderwijs (schooljaar 1994/'95). Rijswijk: Sociaal en Cultureel Planbureau, 1995.

Van Ojen et al. (1990)

Ojen, Q.H.J.M. van, M. Vermeulen, P.N. Karstanje, en A.M.L. van Wieringen. Gemeentelijk beleid voor het leerlingenvervoer. Amsterdam: Stichting Centrum voor Onderwijsonderzoek, 1990.

Vermeulen et al. (1994)

Vermeulen, M., H. Lington en T.T.D. Peetsma. Gemeentelijk beleid voor het leerlingenvervoer: eindevaluatie. De Lier: ABC, 1994.

BIJLAGE A BASISGEGEVENS PERSONEELSKOSTEN

Bij het vergelijken van de opeenvolgende rapportages moet rekening gehouden worden met de verschillen in personeelskosten tussen de verschillende jaren. In tabel A.1 zijn daarom de gegevens vermeld die de basis vormen voor de berekening van de kosten voor personeel in de afgelopen rapportages. Het gaat daarbij om de loonkosten per fte, de opslagpercentages voor arbeidsduurverkorting en ziekteverzuim en de frictieopslag.

De opslag voor arbeidsduurverkorting en ziekteverzuim wordt in de personeelssterkte verrekend door een proportionele verhoging met de genoemde percentages. Tevens is voor iedere school de frictieopslag aan de berekende personeelsformatie toegevoegd.

Tabel A.1 Basisgegevens personeelskosten

	1992/'93	1993/'94	1994/'95	1995/'96
loonkosten per fte (in gld.) ^a	67.845	68.863	71.458	74.285
% arbeidsduurverkorting	2,6	4,2	5,26	5,26
% ziekteverzuim	6,0	5,4	5,6	5,11
frictieopslag (in fte)	$\frac{12}{179}$	$\frac{12}{179}$	$\frac{12}{179}$	$\frac{12}{179}$

^a gemiddelde loonkosten per fte exclusief frictieopslag voor het totale basisonderwijs in het kalenderjaar van aanvang schooljaar

Uit tabel A.1 volgt dat de gemiddelde loonkosten voor het totale basisonderwijs sinds het schooljaar 1992/'93 met ongeveer 9% zijn toegenomen tot ruim 74.000 gulden per jaar.

Daarnaast is het opslagpercentage voor vervanging van arbeidsduurverkorting verdubbeld (van 2,6% naar bijna 5,3%). Het vervangingspercentage voor ziekteverzuim is gedaald van 6% in 1992/'93 tot 5,11% in 1995/'96. Samengevat zijn de gemiddelde personeelskosten (per fte), inclusief de opslag voor arbeidsduurverkorting en ziekteverzuim over de laatste vier schooljaren gestegen met ongeveer 8,7%.

De frictieopslag is voor de vier schooljaren gelijk aan 12 formatie-reken-eenheden (fre's), oftewel 12/179 fte's per school.

Door bovenstaande veranderingen en door de wijzigingen in de berekening van de personeelsformatie, ontstaat het verschil tussen de berekende loonkosten voor 1991/'92 bij de verschillende rapportages.

BIJLAGE B TABELLEN ZONDER AFRONDINGEN

Tabel B.1.A Leerlingen en scholen in schooljaar 1991/92 en 1995/96^{a,b}

	1991/92	1995/96
leerlingen (x 1.000)	1.446	1.513
gemiddeld leerling-gewicht	1,187	1,180
scholen	8.390	7.379
opheffingen per 1-1 ^c	73	451
nieuwe schoolnummers per 1-1	0	16
verdwenen schoolnummers per 1-1	0	460
schoolnummers ook in vorig jaar	0	7.363
nieuwe schoolnummers na '91 cumulatief	0	105
verdwenen schoolnummers na '91 cumulatief	0	1.116
schoolnummers ook in '91 aanwezig	0	7.274

^a Getallen **niet** afgerond op tientallen.

^b Nieuwe en verdwenen schoolnummers verkregen door vergelijken van bestanden. Dit komt niet overeen met het aantal stichtingen en opheffingen.

^c Opheffingen volgens opgave OCW.

Tabel B.1.B Inzet van middelen in schooljaar 1991/92 en 1995/96^a

	1991/92	1995/96
loonkosten (x mln. gld)	5.299	5.430
schoolgebonden materiële kosten (x mln. gld)	475	475
gebouwegebonden materiële kosten (x mln. gld) ^b	633	615
stichtingskosten (x mln. gld)	818	812
totale kosten (x mln. gld) ^b	7.225	7.331
personeel (in voltijdbanen)	71.335	73.098
lokalen in gebruik	56.497	57.993
leegstaande gebouwen	213	486
leegstaande lokalen ^c	833	3.007
leerlingen per groep	25,6	26,1
leerling-gewicht per groep	30,4	30,8

^a Getallen **niet** afgerond op tientallen.

^b Gebouwegebonden materiële kosten volgens de methode uit de rapportage 1993/94

^c Uitsluitend in leegstaande gebouwen.

Tabel B.2 Scholen, leerlingen en inzet van middelen in 1995/96^a

	bij ongewijzigd scholenbestand	bij toepassing T&B- opheffingsnormen	verschillen tussen beide varianten
leerlingen (x 1.000)	1.513	1.513	0
gemiddeld leerling-gewicht scholen	1,195	1,194	-0,001
	7.379	7.122	-257
loonkosten (x mln. gld)	5.430	5.407	-23
schoolgebonden materiële kosten (x mln. gld)	475	470	-4
gebouwbonden materiële kosten (x mln. gld) ^b	661	653	-7

personeel (in voltijdbanen)	73.098	72.792	-306
lokalen in gebruik	57.993	57.750	-243
oppervlakte in gebruik (x 1.000 m ²)	8.959	8.862	- 97
leerlingen per groep	26,1	26,1	0
leerling-gewicht per groep	31	31,2	0,2

^a Getallen **niet** afgerond op tientallen.

^b Gebouwegebonden materiële kosten volgens de methode uit de rapportage 1993/94

Tabel B.3 Aantal scholen naar denominatie in 1995/96^a

	bij ongewijzigd scholenbestand	bij toepassing T&B- opheffingsnormen	mutatie (in %)
openbaar	2.486	2.400	-3
protestants-christelijk	1.991	1.899	-5
rooms-katholiek	2.215	2.164	-2
overig bijzonder	687	659	-4
totaal	7.379	7.122	-3

^a Getallen **niet** afgerond op tientallen.

Tabel B.4 Scholen naar schoolgrootte, 1995/96^a

	bij ongewijzigd scholenbestand	bij toepassing T&B- opheffingsnormen
0<= leerlingen < 50	310	225
50<= leerlingen < 75	477	404
75<= leerlingen <100	550	508
100<= leerlingen <150	1.168	1.088
150<= leerlingen <200	1.275	1.233
200<= leerlingen <250	1.377	1.347
250<= leerlingen <300	957	975
300<= leerlingen <350	532	563
350<= leerlingen <400	337	352
400<= leerlingen <450	158	175
450<= leerlingen <500	119	131
500<= leerlingen	119	121
totaal scholen	7.379	7.122
totaal leerlingen (x 1.000)	1.513	1.513
gemiddeld aantal leerlingen	205	212
minimum aantal leerlingen	6	24
maximum aantal leerlingen	898	898

^a Getallen **niet** afgerond op tientallen.

Tabel B.5 Scholen en gebouwen, 1995/'96^a

	bij ongewijzigd scholenbestand	bij toepassing T&B- opheffingsnormen
leegstand		
gebouwen	172	271
lokalen in leegstaande gebouwen	968	1.421
lokalen in ingebruikzijnde gebouwen	9.537	9.187
ruimtegebrek		
scholen	1.748	1.868
lokalen	3.394	3.835
vereiste nieuwbouw		
scholen	1.299	1.192
lokalen	2.150	2.010
vereiste nieuwbouw naar omvang		
1 lokaal	865	785

2 lokalen	245	225
3 lokalen	97	92
4 lokalen	38	36
>4 lokalen	54	54

^a Getallen **niet** afgerond op tientallen.

Tabel B.6 Bereikbaarheid van scholen, 1995/96^a

	na toepassing T&B-opheffingsnormen
aantal leerlingen, waarvoor geldt dat oude en nieuwe school meer dan 4,5 kilometer van elkaar verwijderd zijn	466
toename aantal leerlingen, waarvoor geldt dat de woon-school-afstand groter is dan 4,5 kilometer	1.623

^a Getallen **niet** afgerond op tientallen.

Tabel B.7 Toepassing van uitzonderingsbepalingen, 1995/96^a

	bij ongewijzigd scholenbestand	na toepassing T&B-opheffingsnormen
scholen onder gemeentelijke norm	891	597
scholen, die mogen blijven voortbestaan op grond van		
gemiddelde schoolgrootte	410	425
laatste school richting 5 kilometer hemelsbreed	96	98
laatste school richting 3 kilometer hemelsbreed	154	157
laatste school binnen kern 2 kilometer hemelsbreed	85	92

^a Getallen **niet** afgerond op tientallen.

Tabel B.8 Leerlingoverschot ten opzichte van gemeentelijke opheffingsnorm, 1995/96^a

leerlingoverschot	bij ongewijzigd scholenbestand	bij toepassing T&B-opheffingsnormen
leerlingoverschot < 0	891	597
0% <= leerlingoverschot < 10%	319	298
10% <= leerlingoverschot < 20%	376	358
20% <= leerlingoverschot < 30%	414	398
30% <= leerlingoverschot < 40%	436	423
40% <= leerlingoverschot < 50%	371	370
50% <= leerlingoverschot < 60%	399	393
60% <= leerlingoverschot	4.173	4.285
totaal scholen	7.379	7.122

^a Getallen **niet** afgerond op tientallen.

Tabel B.9 Scholen en (gesimuleerde) kosten in actuele schooljaar (1994/95) op basis van feitelijke opheffingen in voorafgaande schooljaar (1993/94)^{a,b}

	bij ongewijzigd scholenbestand	na simulatie feitelijke opheffingen	verschillen tussen beide varianten
leerlingen (x 1.000)	1.489	1.489	0

scholen	7.823	7.373	-450
loonkosten (x mln. gld)	5.401	5.376	-26
schoolgebonden materiële kosten (x mln. gld)	476	470	-7
gebouwegebonden materiële kosten (x mln. gld)	664	651	-13
personeelsformatie	72.710	72.365	-345

^a Getallen **niet** afgerond op tientallen.

^b De feitelijke opheffingen volgens opgave van OCW.

^c Gebouwegebonden materiële kosten volgens de methode uit de rapportage 1993/94

BIJLAGE C INZET VAN MIDDELEN IN DE SCHOOLJAREN 1991/'92 T/M 1995/'96

Tabel C.1 geeft een overzicht van de inzet van middelen over afgelopen schooljaren (1991/'92 tot en met 1995/'96), zoals deze zijn gerapporteerd in de eerste drie delen van de serie *Gevolgen van schaalvergroting in het basisonderwijs* (Blank en Niggebrugge 1993, Blank et al. 1994 en Eggink en Niggebrugge 1995), en tabel 1.B in de voorliggende rapportage. De kosten zijn telkens berekend op basis van de bekostigingsregels en de prijzen in het desbetreffende jaar. De resultaten in tabel C.1. zijn dus niet zonder meer vergelijkbaar.

Tabel C.1 Inzet van middelen in de schooljaren 1991/'92 tot en met 1995/'96^a

	1991/'92 ^b	1992/'93	1993/'94	1994/'95	1995/'96 ^c
leerlingen (x 1.000)	1.446	1.454	1.463	1.489	1.513
scholen	8.390	8.301	8.077	7.823	7.379
loonkosten (x mln. gld)	4.737	4.754	4.886	5.188	5.430
schoolgebonden materiële kosten (x mln. gld)	435	436	431	440	475
gebouwgebonden materiële kosten (x mln. gld)	626	625	644	597 ^d	615 ^d
stichtingskosten (x mln. gld)	746	745	787	806	812
totale kosten (x mln. gld)	6.543	6.560	6.747	7.030	7.331
personeel (in voltijdbanen)	69.820	70.073	70.956	72.602	73.098
lokalen in gebruik	56.497	56.728	56.877	57.546	57.993
leegstaande gebouwen	213	329	207	292	486
leegstaande lokalen ^e	833	1.325	1.010	1.389	3.007
leerlingen per groep	25,6	25,6	25,7	25,9	26,1
leerling-gewicht per groep	30,3	30,4	30,6	30,6	30,8

^a Berekeningen volgens in het schooljaar geldende bekostigingsregels en prijzen.

^b Berekeningen volgens bekostigingsregels en prijzen 1992/'93; tabel 1.B hanteert voor dit schooljaar de bekostigingsregels en prijzen van 1995/'96.

^c Deze kolom is gelijk aan de kolom 1995/'96 in tabel 1.B.

^d Nieuwe berekeningswijze ingevoerd voor 1994/'95 en 1995/'96.

^e Uitsluitend in leegstaande gebouwen.